

Latvijas Lauku telpas attīstība un tās izaicinājumi

**Zane Bulderberga (LLU), Mārtiņš Cimermanis (LLKC),
Agnese Krieviņa (LVAEI), Ieva Leimane (EDO Consult),
Andris Ļismanis (EDO Consult), Andris Miglavs (LVAEI),
Pēteris Šķinķis (LU), Ilze Vilka (LU)**

Rīgā, 2012/01/18

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBA

Hipotēze un pieņēmums

- Latvijā vērojamas lauku sociālekonomiskās telpas degradācijas pazīmes. Procesu virzību var mainīt pārskatot valsts teritorijas attīstības politikas uzstādījumus un līdztekus citām tās [politikas] īstenošanas darbībām pārdalot arī sabiedrības rīcībā esošo finanšu resursu plūsmas
- Ilgtspējīgas apdzīvotības pamatā ir [produktīvu] darbvietu pieejamība, jo
 - Pieci svarīgākie faktori, kas iespaido dzīvesvietas izvēli ir:
 - iespējas atrast darbu,
 - iespējas saņemt medicīnas pakalpojumus,
 - veikalu pieejamība,
 - sabiedriskā transporta pieejamība,
 - apkārtnē un dabas ainava

Kas ir šis *stāsts*?

- Šī ir informācija sabiedrības diskusijai par:
 - **Dažiem atslēgas procesiem** agrobiznesā un citā lauku ekonomikā
 - **Lauku resursu (zeme, meži un zivis) izmantošanu** šodien un iespējamā nākotnē
 - Nodarbinātību un tās perspektīvu lauku telpā šodien un vidēji tuvā nākotnē pie **dažādiem varbūtējiem attīstības scenārijiem**
 - **Lauku apdzīvotību** šodien un nākotnē
 - **Lauku cilvēku ienākumiem** šodien un nākotnē
- Tas ir skats lauku apdzīvotības perspektīvā un tās saiknē ar sabiedrības izvēlēm

Ko nevajag gaidīt no šī stāsta?

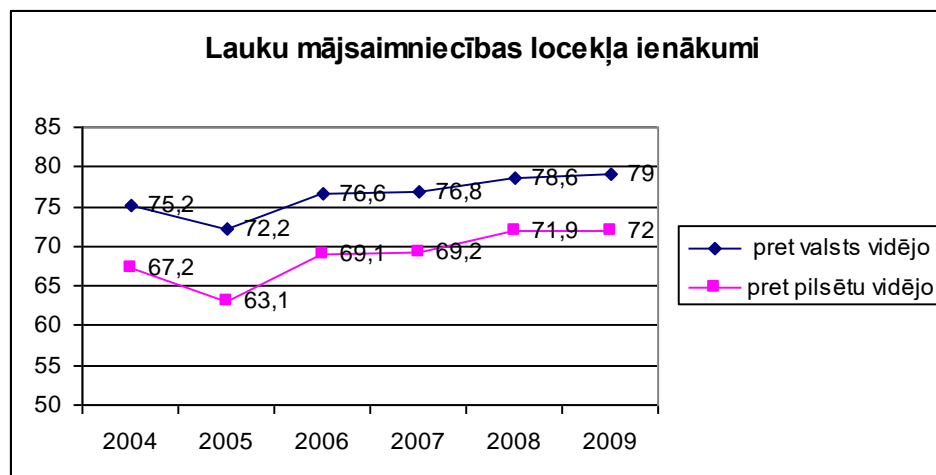
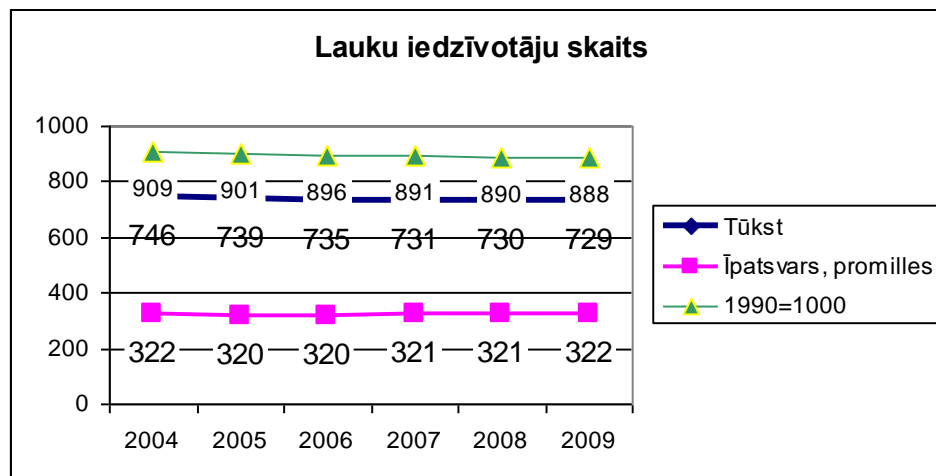
- Tā noteikti nav lauku attīstības politikas stratēģija
 - Tā būs sabiedrības izvēle, pa kādu ceļu virzīt lauku teritoriju attīstību
- Tās nav tiešas lauku sociālekonomiskās attīstības konkrēto rādītāju prognozes
- Tas nav pilnvērtīgs lauku sociālekonomisko procesu ekonomiski matemātisks modelis, kur kāda parametra pārmaiņa maina kopējo sistēmas resursu stāvokli un apjomu
- Tas arī
 - nezīmē, kāda izskatīsies lauku apdzīvotības struktūra;
 - neskata pakalpojumu pieejamību lauku iedzīvotājiem
 -

Kāpēc šī saruna? – lauki iztukšojoties un slīgstot nabadzībā...

- Vai lauki iztukšojas?
 - jā, jo skaits sarūk – 10gados – par 13%
 - Nē, jo daļa praktiski nemainās

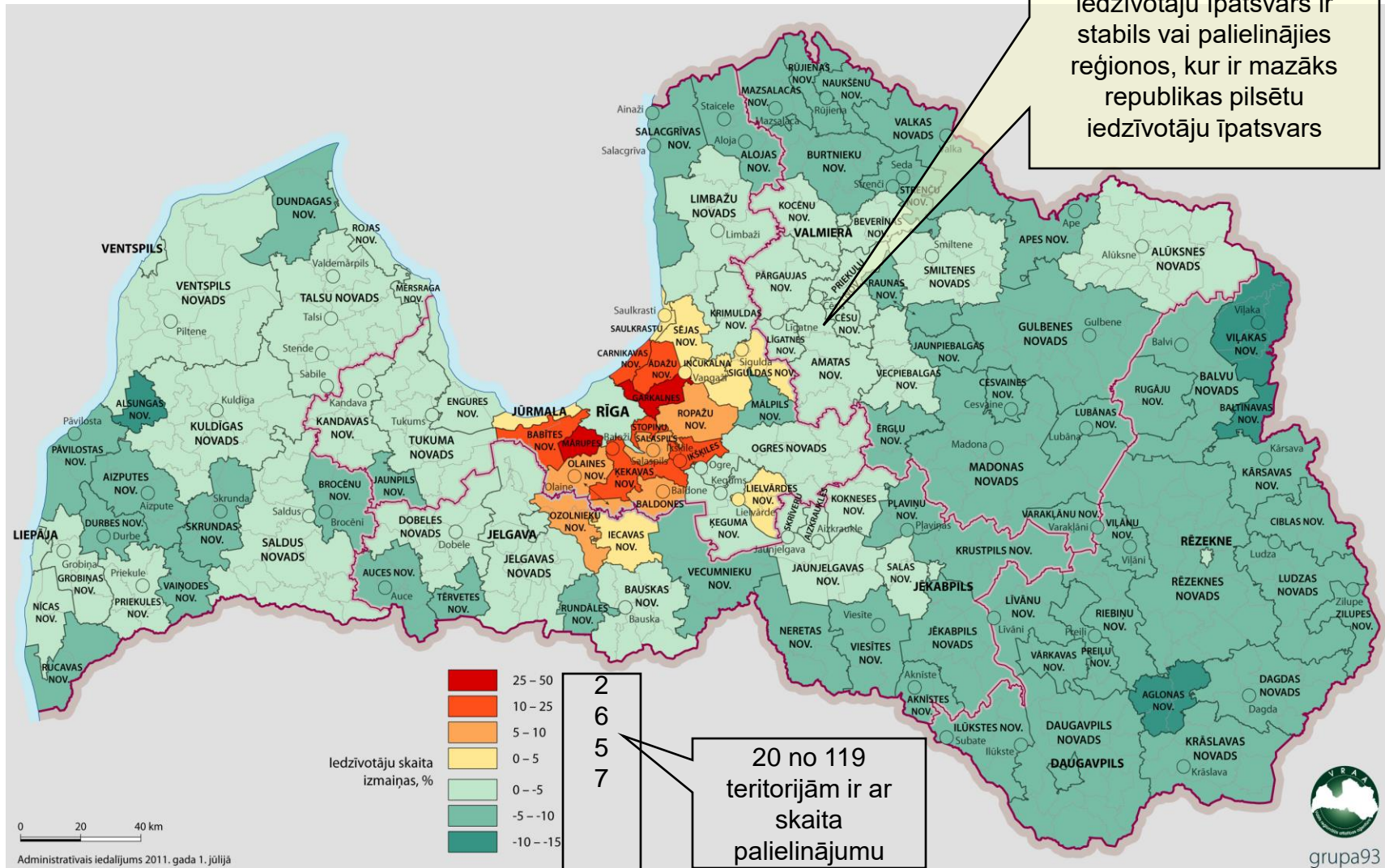
- Vai laukos ir lielāka un pieaugoša nabadzība?
 - Jā – ienākumi ir zemāki
 - Nē- starpība mazinās

- Bet Pierīgas novadu ietekme?
 - 20 Pierīgas novados 5 gados +25,6 tūkst. cilv. vai +2,75%
 - Pārējos lauku novados 5 gados - 45,7 tūkst.cilv vai -5,1%

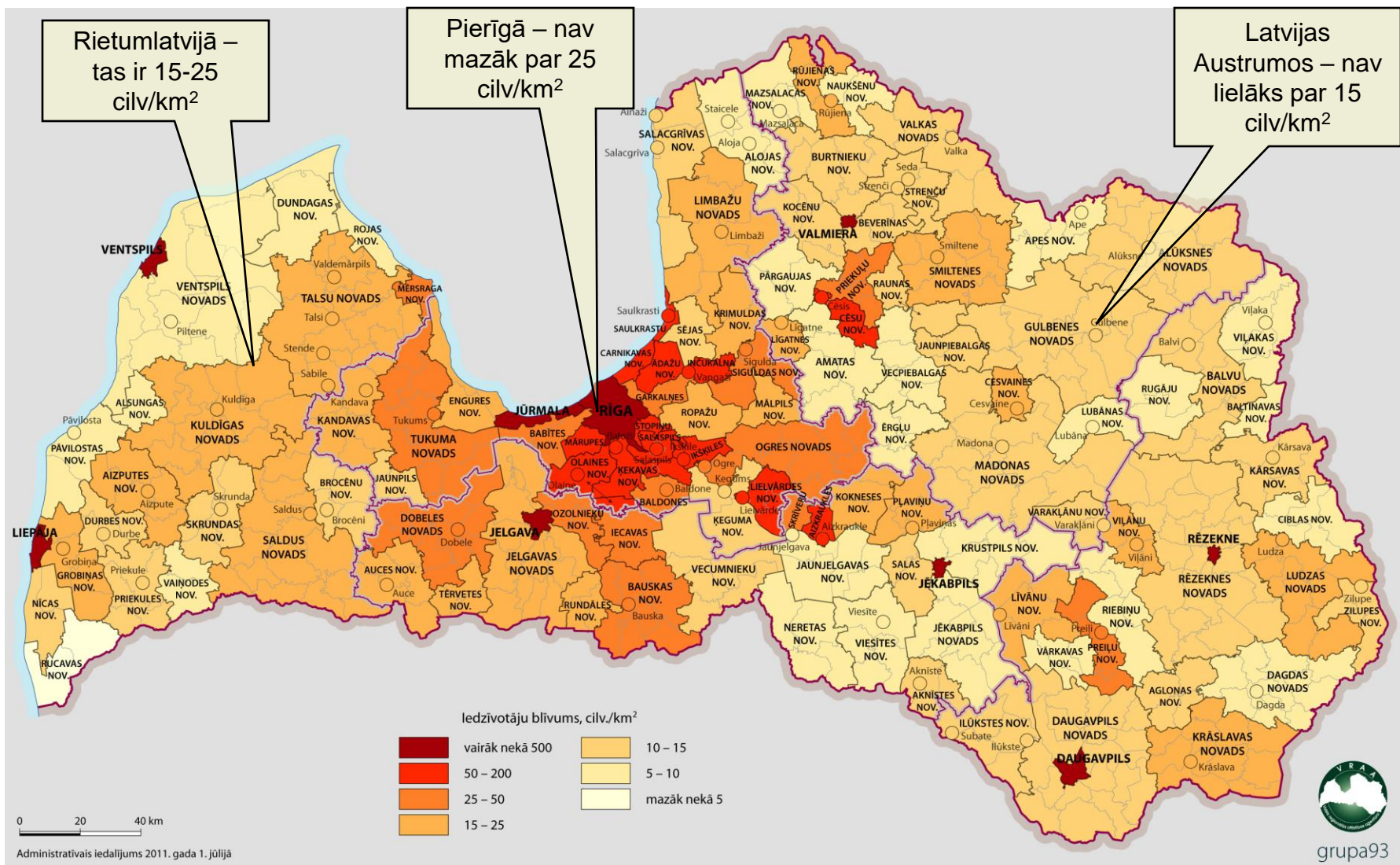

Iedzīvotāju skaita pārmaiņas, 2006.-2010. gados

pilsētu iedzīvotāju īpatsvars ir samazinājies tur, kur lielo pilsētu īpatsvars reģiona iedzīvotāju kopskaitā ir lielāks, un otrādi – pilsētu iedzīvotāju īpatsvars ir stabils vai palielinājies reģionos, kur ir mazāks republikas pilsētu iedzīvotāju īpatsvars

Iedzīvotāju blīvuma atšķirības

Iedzīvotāju blīvums pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā

EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

LAUKU TĪKIS

Un katrs var padomāt -

- Vai mūs apmierina
 - Procesi lauku apdzīvotības attīstībā?
 - Latvijas produktīvās zemes izmantošanā?
 - Agrobiznesa un tā nozaru attīstība?
- Vai vispār lauku apdzīvotība ir vērtība?
- Cik daudz ļaužu nozīmē apdzīvotus Latvijas laukus?
- Kāda varētu būt reālā lauku apdzīvotības struktūra
 - Nemainot procesu norisi?
 - Vēlami iespējamā?
- Vai vēlamies ko mainīt procesos?
 - Un ko mainīt?

Bet vispirms – par laukiem, pilsētām un lauciniekiem

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBĀ

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBĀI
EIROPĀ INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Lauku tīkls

Lauku attīstība

- Jautājums par lauku attīstību nav tikai lauku ekonomiskās attīstības jautājums
- Jautājums par lauku attīstību ir
 - vērtību
 - aktivitātes – sociālā potenciāla
 - sabiedrības dzīves modeļa, jeb
- **darba – māju – kopienu** – lauku telpā jautājums

Lauku attīstība un apdzīvojums: lauku telpas un/vai apdzīvojuma sapratnei un domāšanai par nākotni:

- Apdzīvojums = vietas + iedzīvotāji
- Apdzīvotā vieta = pilnvērtīga = vienotā, organizētā telpā ietver – 3 elementārās – pamata funkcijas
 - darba,
 - māju un
 - publiskās dzīves funkcijas
- Ir vietas – dzīvotnes (ciemi, teritorijas, kur ir tikai mājokļi), ir vietas – ekonomiskās darbības vietas
- Jaunajām apdzīvotajām vietām – iztrūkst publiskās dzīves iespēju (infrastruktūra, saiknes)

Šodien neskaidrs –

- 1 vai 2 funkciju apdzīvotās vietas – pastāvīgas vai lielākas – lauku dzīves telpas kā tīkla sastāvdaļas. Kāda ir paredzamā nākotne..?
- Mainās lauku telpas funkcionālais saturs un mērogs ?
- Saglabājas 3 pamata funkciju nepieciešamība; jautājums par telpas organizāciju, cilvēku ikdienas kustību, pašpietiekamību, pilsētas – lauku teritriju saistību, ikdienas kustību attālumu robežām (100km?)

“pilsētnieki”

Pilsētas

Robeža?

KĀ DEFINĒT?

Lauki

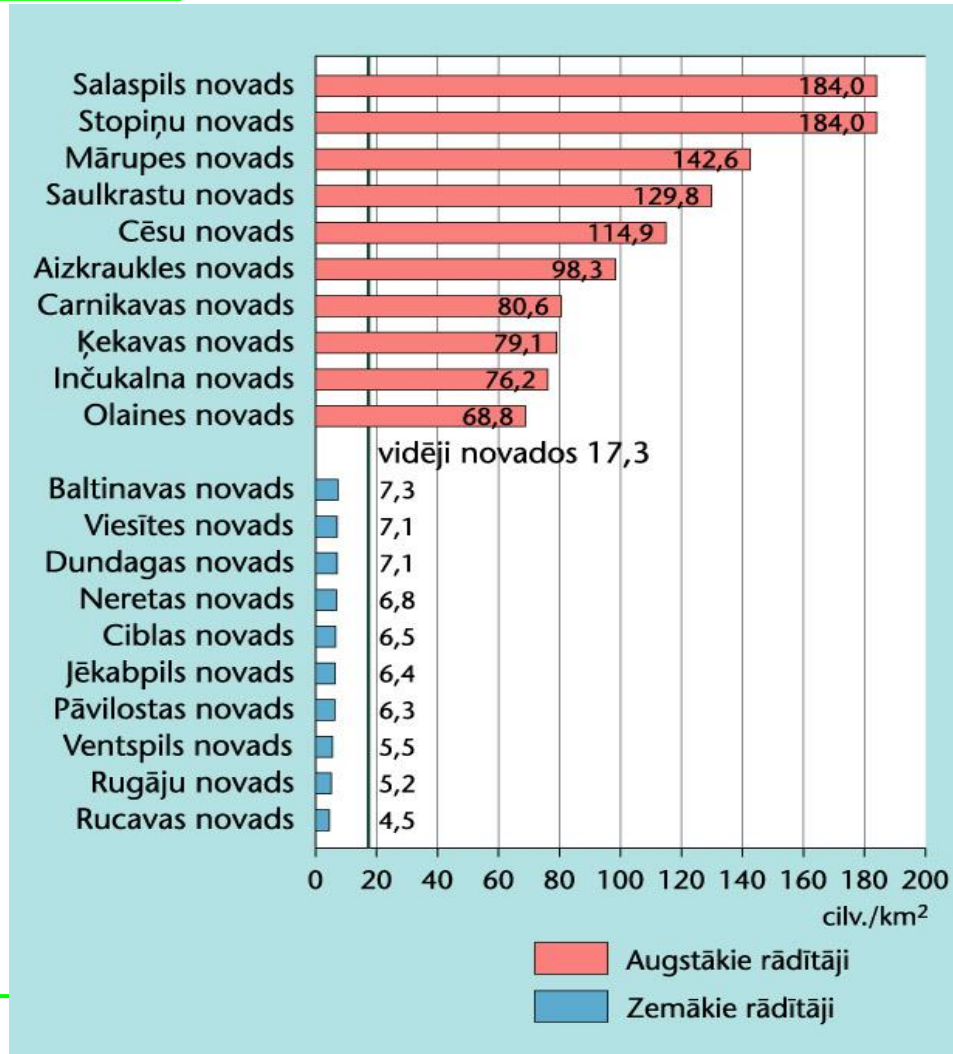
“laucinieki”

Svarīgi – jo lauku iedzīvotājiem pieņemamus lēmumus jāpieņem visai sabiedrībai un vismaz izpratnei par lēmuma objektu jābūt kopējai

Demogrāfiskā pieeja

- Piemēram - iedzīvotāju blīvums:
 - 50% teritorijas iedzīvotāju blīvums ir mazāks par 150 iedz. uz kvadrātkilometru (OECD)
 - tikai divi novadi tiktu definēti kā urbānas teritorijas ar blīvumu 185 cilv./km²
 - Iedzīvotāju blīvuma augstākie un zemākie rādītāji novados
 - Vidēji Latvijā – 35
 - Lauki – 13-15

Ekonomiskā pieeja

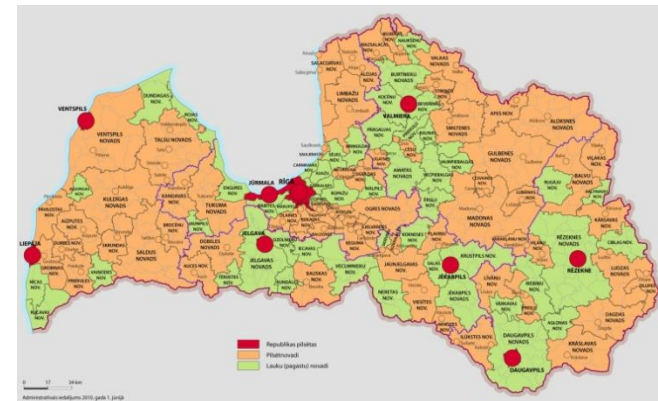
- Nodarbināto skaits noteiktās nozarēs:
 - lauksaimniecība, mežsaimniecība
 - pilsētu lauksaimniecība?
 - lielie iepirkšanās centri, uzņēmumu biroji neatrodas pilsētu centros
- Zemes izmantošanas mērķis un apbūves veids, attālums starp būvēm:
 - Eiropas Telpiskās plānošanas dokumentos - lauku apvidus ir noteikta veida ainava un zemes izmantošana, kur lauksaimniecībai ir būtiskākā nozīme.
- Latvijas politikas dokumentos:
 - Lauksaimniecības un lauku attīstības likums
 - Nosaka atšķirības nodarbēs un uzdevumos lauksaimniecībai un lauku attīstībai
 - Latvija 2030:
 - laukos jāattīsta lauksaimniecība, mežsaimniecība, rekreācija, nelauksaimnieciskā uzņēmējdarbība, pievilcīga dzīves vide pilsētās strādājošiem.

Vēl dažas citas lauku sapratnes

1- "iekšējās nomales" - Teritorijas ārpus
asfaltēto ceļu tīkla zonas (vairāk par 5 km)

2- teritorijas bez pilsētām (bez republikas
pilsētām, pilsētnovadiem)

3- teritorijas ārpus Nacionālās nozīmes
attīstības centriem un to ietekmes areāliem

Kā noteikt robežas?

■ Mūsu pieņēmums

Vadīt teritorijas attīstību politiskā līmenī praksē var teritorijas ar savu vietējo pārvaldi – pašvaldība, un tās ietekmi norobežo teritorijas administratīvās robežas.

■ Administratīvais dalījums

- Republikas pilsētas, kur ir
 - = attīstīta komercdarbība, transporta un komunālā saimniecība, kā arī sociālā infrastruktūra;
 - = nozīmīgs kultūras iestāžu komplekss;
 - = ne mazāk par 25 tūkstošiem pastāvīgo iedzīvotāju.

□ Novadi

- Novadi, kuri robežojas ar Rīgu – 7 novadi- vai tie ir lauki mūsu izpratnē?
- Teritorijā ir pilsēta vai ciems, kurā ir vairāk par 2000 pastāvīgo iedzīvotāju

- Un novadi, kuri robežojas ar republikas pilsētām?

- Noteikti - Novadi bez pilsētām

(50 novadi, aizņem 35 % teritorijas, dzīvo 15 % iedzīvotāju)

LAUKI?

Mūsu pieeja Latvijas lauku telpas raksturošanai- lauki ir visi novadi

Republikas pilsētas	Reģionālās attīstības centru (RAC) novadi*	Lauku novadi
Rīga Daugavpils Liepāja Jelgava Ventspils Valmiera Jēkabpils	Novadi, kuros ir bijušie rajonu centri (mīnus Republikas pilsētas) + Smiltene, Sigulda, Līvāni. Kopā 20 novadi.	Pārējie 90 novadi. Kur bijis iespējams, situācijas raksturojuma labākai ilustrācijai, izdalīti Pierīgas reģiona novadi.
*Definīcija no Latvija 2030		

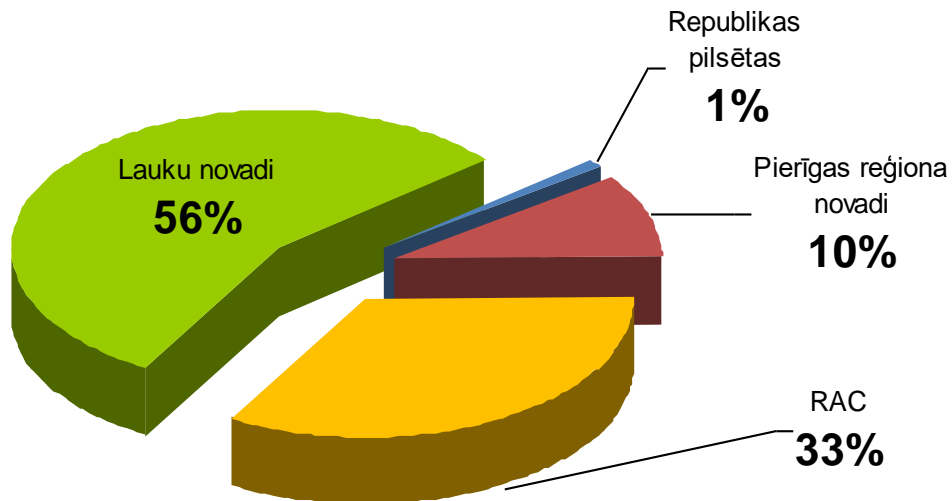
LAUKU TELPA!

PROJEKTU LĪDZFINANSE
EIROPAS SAVIENĪBA

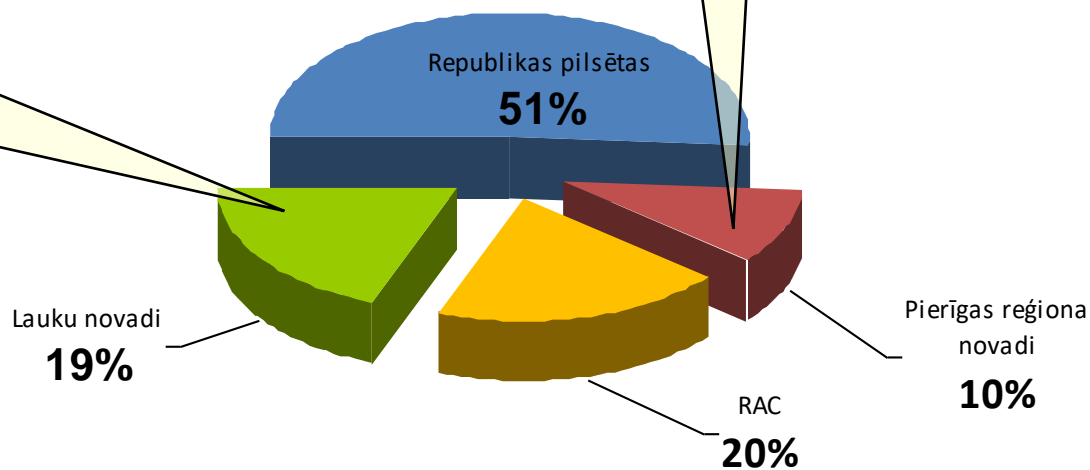

Latvijas teritoriālā platība %

Pierīgas reģionā 10% Latvijas lauku teritorijas dzīvo 20% lauku novadu iedzīvotāju

Iedzīvotāju skaits % (2011.)

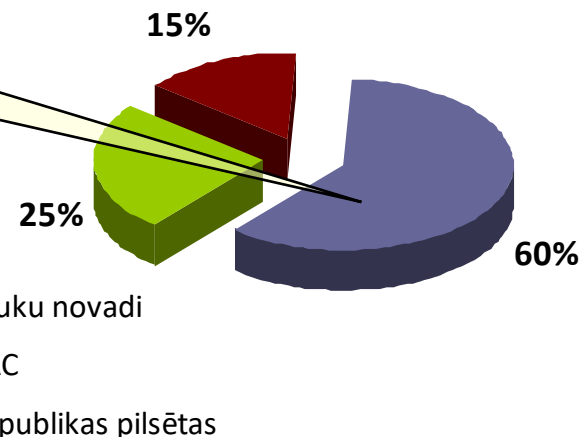
Lauku novados 55% no Latvijas lauku teritorijas dzīvo vien 40 % lauku novadu iedzīvotāju

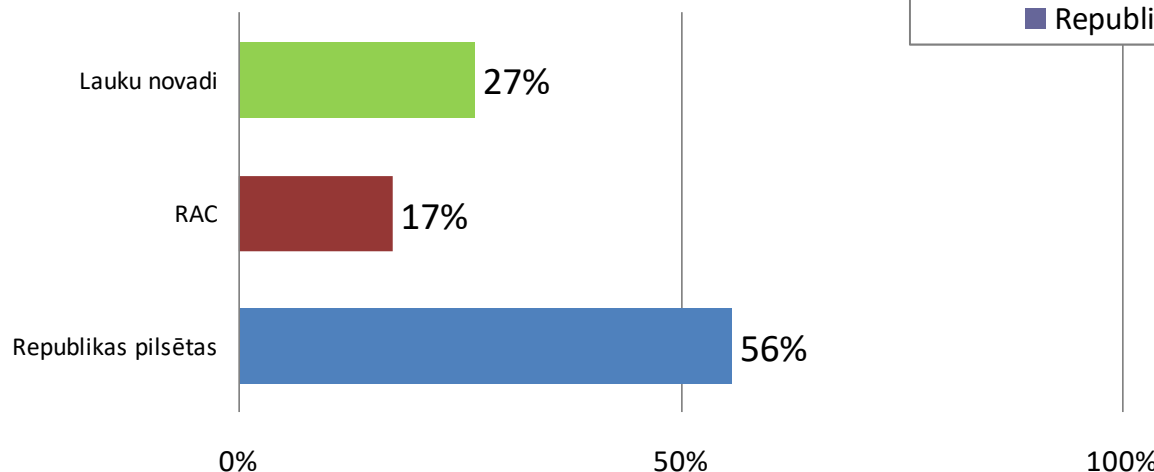
Nodarbinātība un iedzīvotāju ienākumu masa dažādās teritorijās 2009.gadā

50 % iedzīvotāju gūst
60% ienākumu masas

Kopējās iedzīvotāju ienākumu masas
sadalījums (2009.gads)

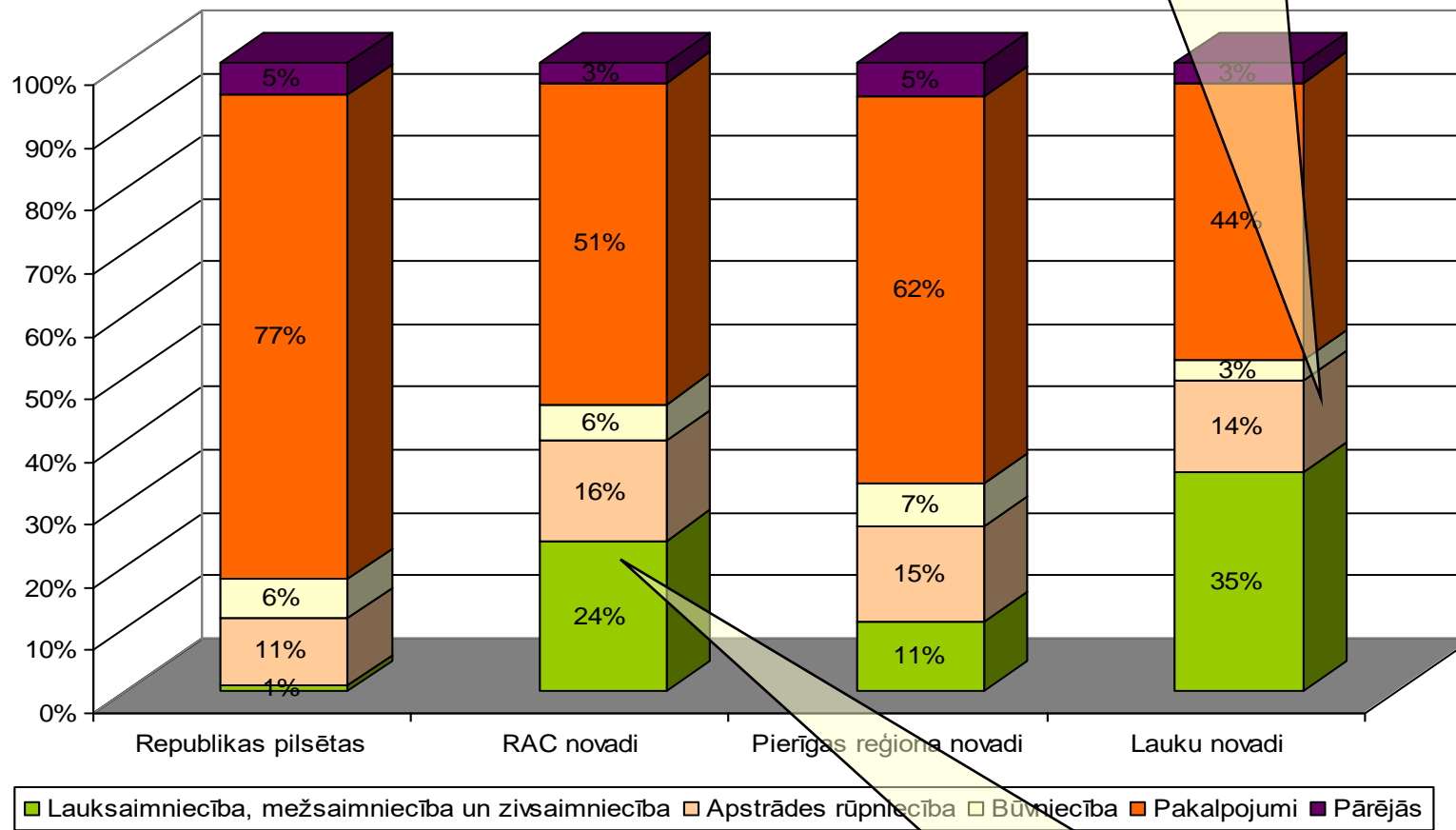

Nodarbināto īpatsvars teritorijās 2009.gads

NODARBINĀTĪBAS STRUKTŪRA PA NOZARĒM

Nodarbināto īpatsvars pa nozarēm (NACE 2.red) 2010.gada decembris

Lauku novados katrs 1 "reālajā" ekonomikā strādājošais rada darbvietu 1 pakalpojumu nozarē strādājošam

RAC novados katrs 1 "reālajā" ekonomikā strādājošais rada darbvietu 1,5 pakalpojumu nozarē strādājošiem ļaužiem

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBA

Lauki – nodarbinātība un izaugsme. Pārmaiņu scenāriji

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Lauku tīkls

Kā analizējam problēmu

- Agrobiznesa nozares – nodarbinātība, ienākumi, kā arī dabas un darbaspēka resursu izmantošana pie dažādiem scenārijiem
 - Lauksaimniecība un pārtikas rūpniecība
 - Zivsaimniecība
 - Mežu nozare – mežsaimniecība un tās produkta pārstrāde
- Lauku telpas kopējā nodarbinātība

Caurvijošie pamatscenāriji

- Ir ļaudis, kas saka – “viss ir labi, nekas nav jāmaina” vai “labi nav, tomēr mainīt nevaram, tāpēc nav vērts”. Tāpēc
 - S_0 - bāzes scenārijs. Pēc būtības turpinās līdzšinējie attīstības procesi
- Ir ļaudis, kas saka: “Bet mēs taču esam mežu, jūras un lauksaimniecības valsts. Jāļauj tik strādāt un meži (zeme, jūra, purvi, agrotūrisms, mazā pārstrāde ... – kas nu kuram) izvilks visus Latvijas laukus”. Tāpēc
 - S_1 (vai S_Zmax) – agrobiznesa dabas resursu maksimāla izmantošana

Scenāriji (2)

- Ir ļaudis, kas saka “Nav svarīga ražotāju konkurētspēja lauksaimniecībā (un mežsaimniecībā, un zvejniecībā) - jāatbalsta [ar subsīdijām] mazos ražotājus, lai dzīvo laukos un būs labi”. Tāpēc
 - S_sub – sīkražošanas subsidēšana – šodien skaitliski neapskatām, tomēr diskusijā varam kopā parēķināt...
- Un ir ļaudis, kas saka – “Mūsu sabiedrība nav tik turīga, lai varētu atļauties nestrādāt. Tāpēc agrobiznesa konkurētspējai jātiecas uz Eiropas līmeni, bet lauku apdzīvotības saglabāšanai laukos vienkārši vajag jaunas un citas darbvietas”. Tāpēc
 - S_CD- nodarbinātības saglabāšana Latvijas lauku telpā, attīstot citas (nelauksaimnieciskās) darbvietas

Agrobizness – lauksaimniecība un pārstrādes produktu ražošana

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBĀ

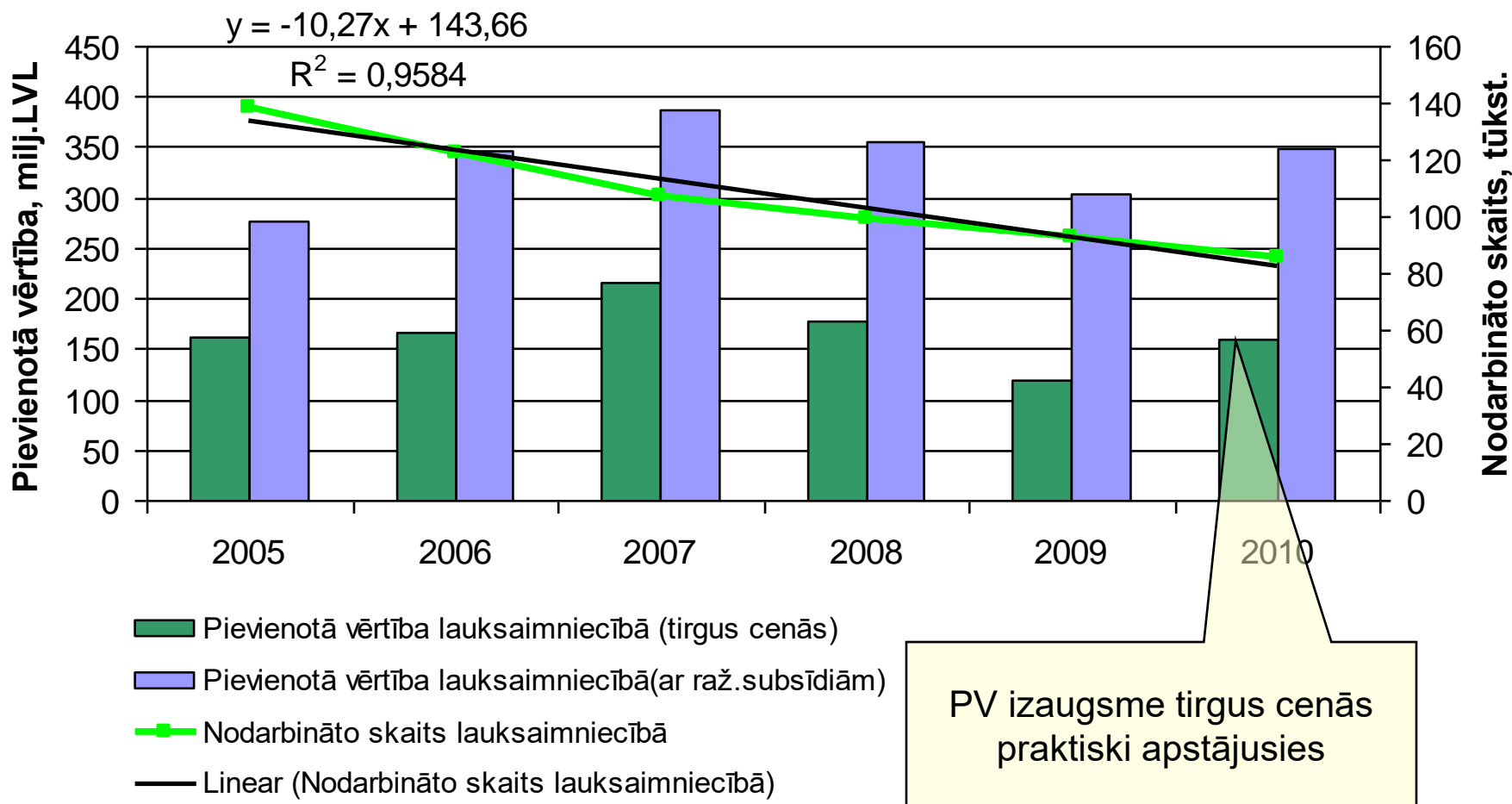
ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBĀI
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

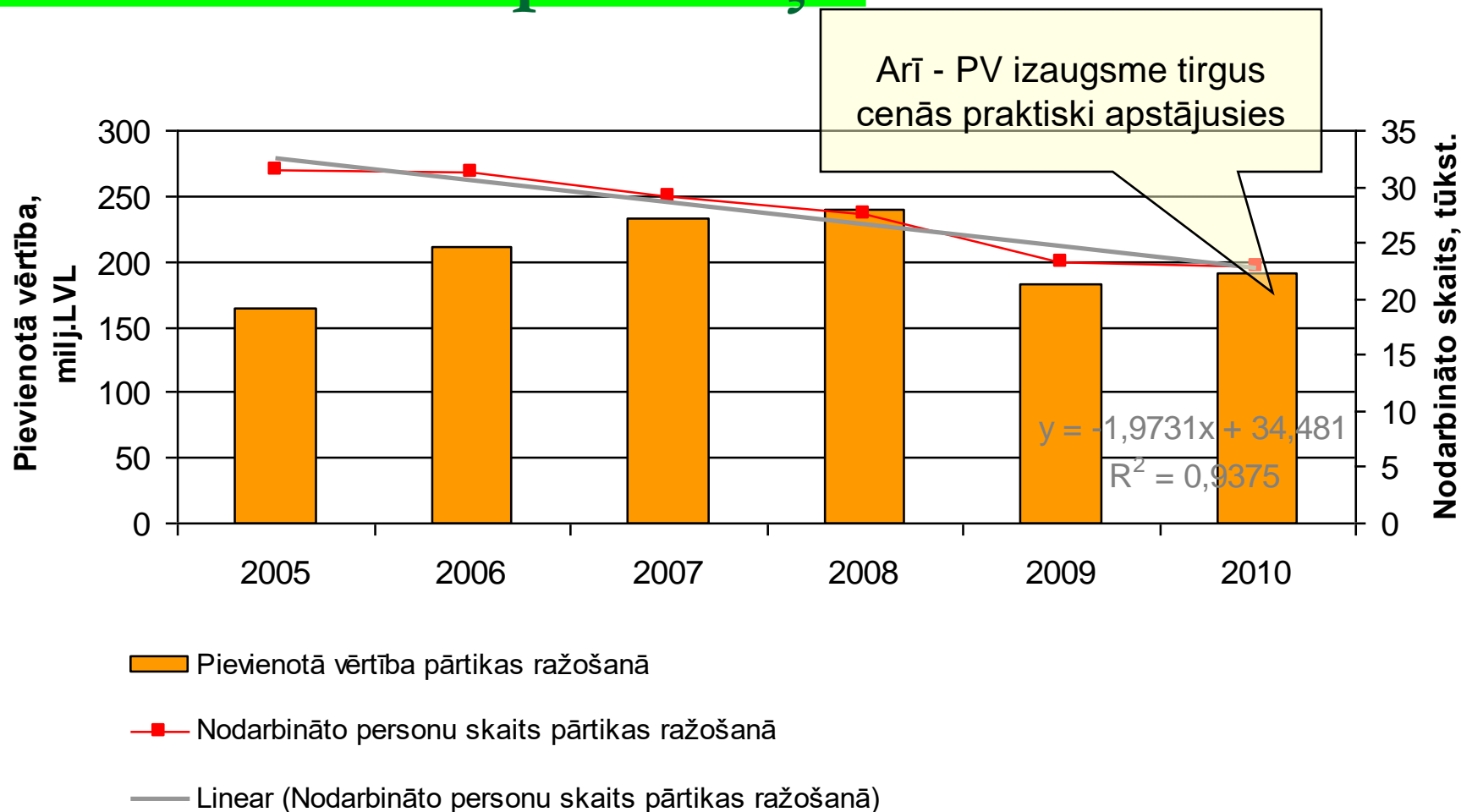

Lauku tīkls

Lauksaimniecības nodarbināto skaita un radītās PV pārmaiņas - fakts

Pārtikas industrijā nodarbināto skaita un radītās PV pārmaiņas - fakts

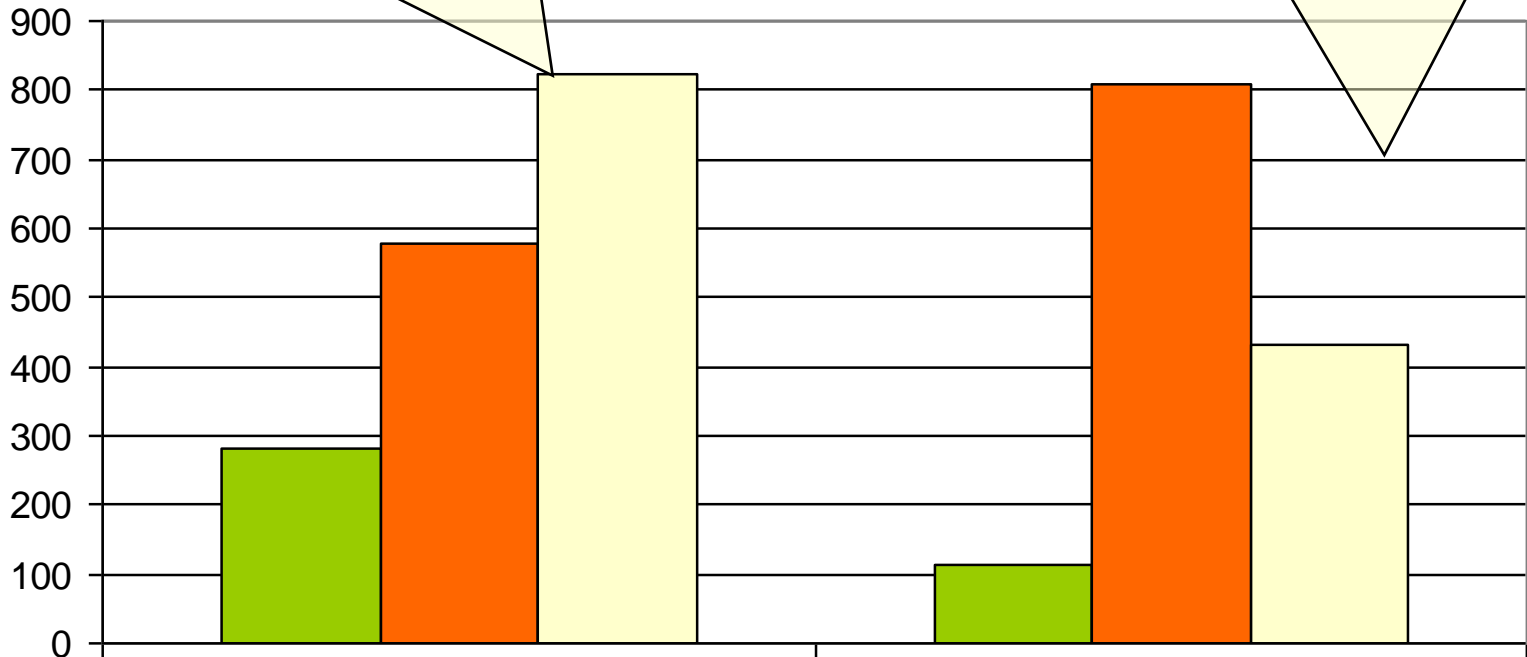

Kā izskatāmies uz ES fona?

Ja šodien Latvijas lauksaimnieki gribētu
pelnīt kā ES vidēji – atalgojuma fonds
1,3 reizes pārsniegtu produkcijas
kopvērtību

Bet pārtikas rūpniecībā atalg.fondam
būtu jānovirza >50% produkcijas
pārdošanas ieņēmumu

Darbaspēka izmaksas un produkcijas vērtība,
milj.LVL

Lauksaimniecība

Pārtikas produktu ražošana

■ Pašreizējās darbaspēka izmaksas

■ Pašreizējā produkcijas vērtība

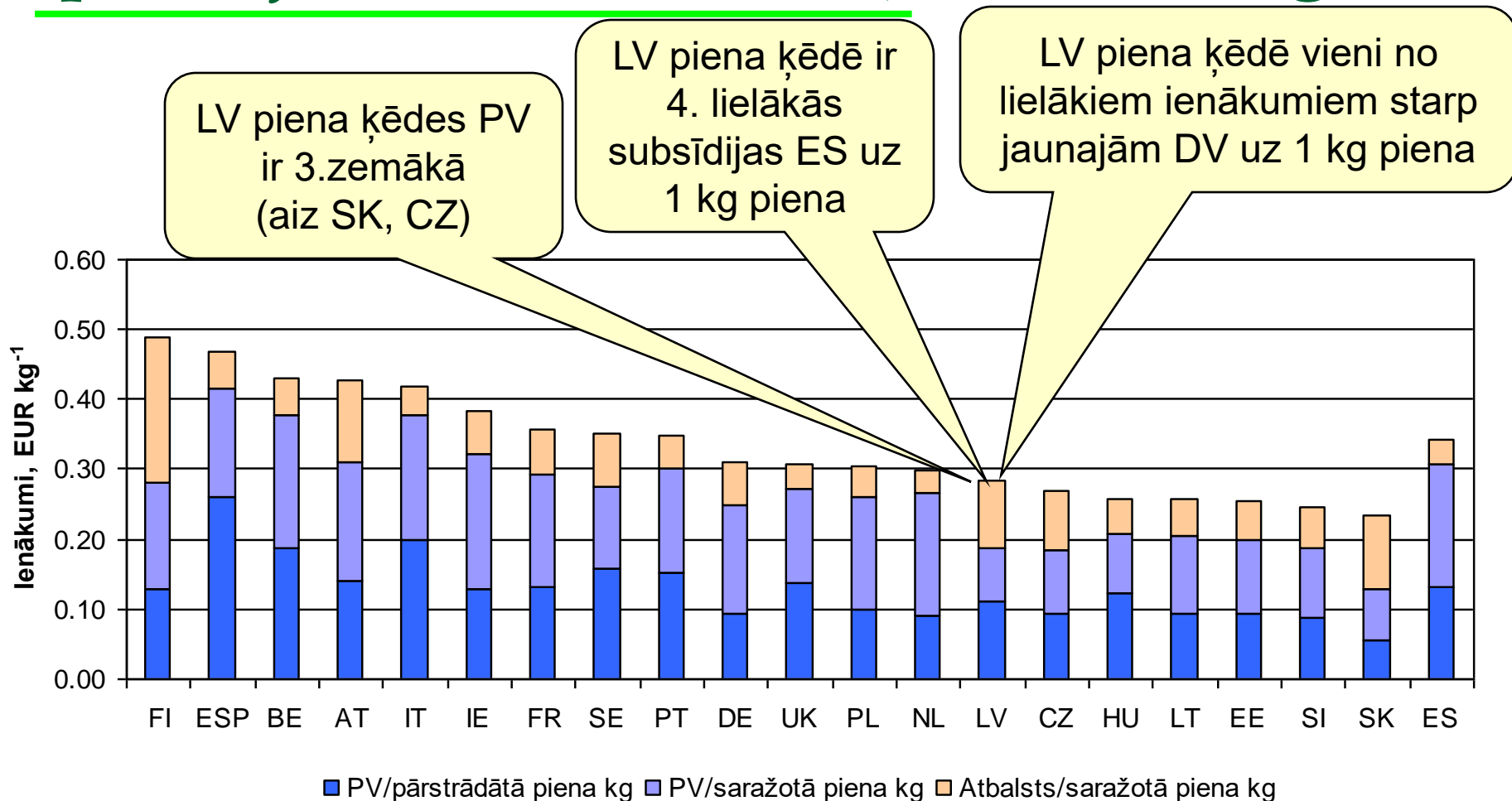
■ Darbspēka izmaksas, ja mūsu esošajiem darbiniekiem būtu ES vid līmeņa samaksa

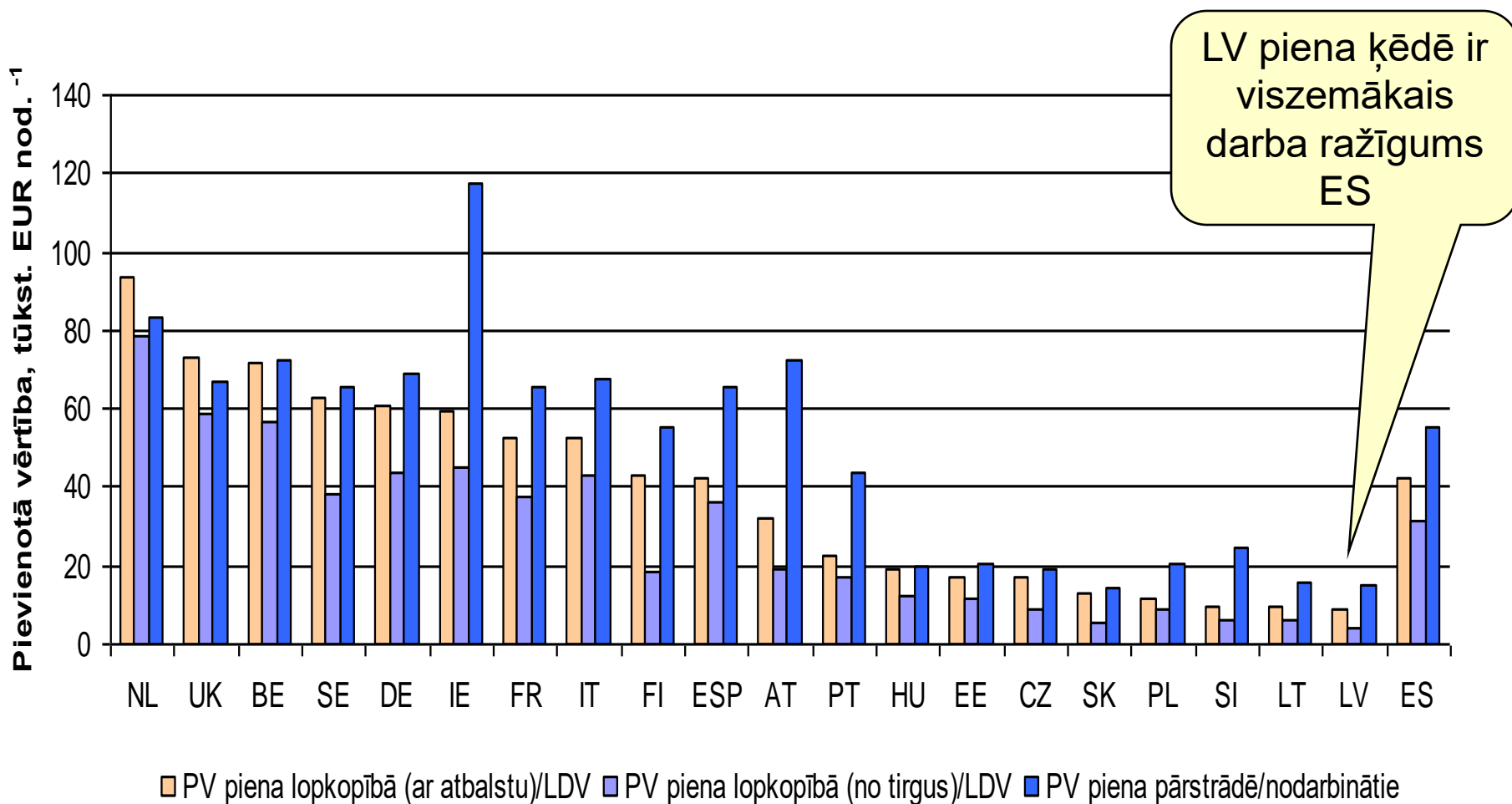
PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBĀ

Pievienotā vērtība uz 1 pārstrādāto piena kg piena ķēdē ES valstīs vidēji 2006.-2008.gadā

Pievienotā vērtība uz darba vienību piena ķēdē ES valstīs, vidēji 2006.-2008. gadā

Cik un kāda ir mūsu lauksaimniecības zeme?

Avots	2010. gads		
VZD	Lauksaimniecības	3 876 363	
VZD	LIZ kopā	2 430 000	
ZM&LAD	LIZ kopā pēc apseļ	2 352 159	
ZM&LAD	Būvniecība	2 849	
ZM&LAD	aizauguši	49 710	
	Reālais LIZ resurss	2 299 600	
ZM&LAD	nekoptās LIZ platības	316 341	
ZM&LAD	Kopta LIZ	1 983 259	
LAD	Pieteiktās VPM		1 566 299
LAD	VPM nepieteiktās LIZ		855 236
LAD	KOPĀ LIZ pēc LAD		2 421 534
CSP	Izmantotā lauksaimniecībā izmantojamā zeme		1 805 500
			SC0
pēc CSP	Ražošanā izmantota LIZ		1 414 700
LVAEI	Ar papildus 80% no neizmantotās zālāju platības		1 664 540
Secinājumi:	- Nav vienotas izpratnes par valstī esošiem lauksaimniecības zemes kopējiem resursiem		
	- Lauksaimniecībai būtībā ir zuduši	52 559 ha	
	- Lauksaimniecības ražošanā var iesaistīt vēl vismaz	249840 ha	
	- Meža zemes resursus var papildināt vismaz ar	378543	
	- kopā produktīvu izmantošanu Latvijā "gaida"	628 383	

Jeb katrs 4.tais
reģistrētās LIZ ha

Scenāriji lauksaimniecībā –

- Bāze – SC_0
 - Lauksaimniecības izlaide vairs nemainās nedz apjomos, nedz cenās (būtībā reāls fakts).
 - Strādājošo skaits lauksaimniecībā un tās produktu pārstrādē samazinās līdz ar līdzšinējiem tehniskā progresa tempiem un darbaspēka un zemes tirgus attīstības procesiem
 - Vērtības pievienošanas ķēde Latvijā nepagarinās
 - Latvija paliek izteikta lauksaimniecības izejvielas eksportētājzeme – $\frac{1}{2}$ no saražotā piena, $\frac{4}{5}$ no laukkopības produkta
 - Apsaimniekotās zemes platības nemainās (būtībā reāls fakts)
- Kā apakšvariants SC_OE–
 - ES darbinieka izstrādes līmeņa sasniegšana jau līdz 2020. gadam

Scenāriji lauksaimniecībā – SCE1 – nemainās esošais LIZ izmantošanas apjoms, bet...

- Visus iepirktos graudus pārstrādājam
 - PV graudu pārstrādē (bez konditorejas) – 47,3 milj.LVL (+33,4 milj. LVL)
 - nodarbināto skaits graudu pārstrādē (bez konditorejas) – 1,0 tūkst. (+0,7 tūkst.)
- Graudus un to produktus neeksportējam, bet izmantojam gaļas ražošanā līdz pašpatēriņa nodrošināšanai, pārējos – papildu piena ražošanā
 - lauksaimniecības produkcijas izlaide 976,7 milj.LVL (+128.8 milj.LVL)
 - nodarbināto skaits lauksaimniecībā (GDV) – 30,4 tūkst. (+4,0 tūkst.cilv.)
 - PV piena pārstrādē – 77,4 milj.LVL (+45,0 tūkst.)
 - nodarbināto skaits piena pārstrādē – 2,1 tūkst. (+1,2 tūkst.cilv.)
- Lauksaimniecībā tiek iesaistītas papildu zālāju platības
 - lauksaimniecības produkcijas izlaide 1081,0 milj.LVL (+104,3 milj.LVL)
 - nodarbināto skaits lauksaimniecībā (GDV) – 35,6 tūkst. (+5,2 tūkst.)
 - PV pārtikas pārstrādē – 286,9 milj.LVL (+25,8 milj.LVL)
 - nodarbināto skaits pārtikas pārstrādē – 8,8 tūkst. (+0,8 tūkst.)

Nodarbinātība agrobiznesa industrijā dažādos scenārijos

	2009	2020		
		SCO	SC0E	SCE1
Lauksaimniecība, GDV	92.9	28.8	26.4	35.6
Pārtikas ražošana	23.2	17.6	6.1	8.8
KOPĀ	116.1	46.4	32.5	44.4

Un tas ir par 1/3 vairāk kā bāzes scenārijā – vērtības pievienošanas bāzes apjomu un ķēdes garumu neattīstot

Izaicinājumi izaugsmei

- Attīstīsim zemes resursu produktīvas izmantošanas veicināšanas politiku?
- Veicināsim Eiropas koptirgū konkurētspējīgas saimniekošanas attīstīšanu
 - – efektīvi (pēc darbaspēka un kopējās ekonomiskās darbības) uzņēmumi
- Skmēsīm zālēdāju gaļas ražošanas nozaru kompleksa izaugsmi?
 - Zināšanas
 - Kooperācija
- Attīstīsim nozaru integrācijas procesus?
 - Horizontālā starpnozaru – laukaugi un lopkopība
 - Vertikālā – izejvielas ražošana, pārstrāde un pārdošana
 - Kooperācija

Zivsaimniecības sektors

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBA

Zivju nozares vizītkarte

- Zivju nozarē šīs analīzes kontekstā ietilpst:
 - Zivsaimniecība (zvejniecība un akvakultūra);
 - Zivju apstrāde.

- Daži dati:
 - Kuģu skaits ~250;
 - Apstrādes uzņēmumu skaits ~ 100;
 - Nozares saražotās produkcijas vērtība ~ 130 -170 milj. Ls (2008.-2009.g.) ;
 - Nozares pievienotā vērtība ~ 0.3% no IKP vai ~40 milj.Ls;
 - Nodarbināto skaits ~ 5.8-7.7 tūkst. (nepilns 0,1% no kopējā skaita);
 - Eksports un saldo ~ 2% no visa valsts eksporta, saldo pozitīvs, bet samazinās

Nozares galvenie izaicinājumi

- **Pieejamo zivju resursu apjoma samazināšanās.** 2012.gadā brētliņu nozvejas limits ir gandrīz uz pusi mazāks par 2008.gada rādītāju;
- **Akvakultūras potenciāla neizmantošana.** Tā veido nepilnus 9% no zivsaimniecības un 2% no visas zivju nozares;
- **Netiek izmantots pārstrādes potenciāls.** Piemēram, brētliņu pārstrādes fiziskie apjomi 2009.gadā pret 2006.gadu ir samazinājušies gandrīz divkārt. Dzīvu, svaigu un saldētu zivju īpatsvars eksporta vērtībā un apjomā pieaug;
- **Pārstrāde ir atkarīga no darbaspēka lētuma.** Zivju pārstrādē nodarbināto vidējā mēneša bruto alga 2010.gadā bija Ls 250, bet valstī vidējā – Ls 445;

Pieņēmumi prognozēm

Bāzes scenārijs- SC_0:

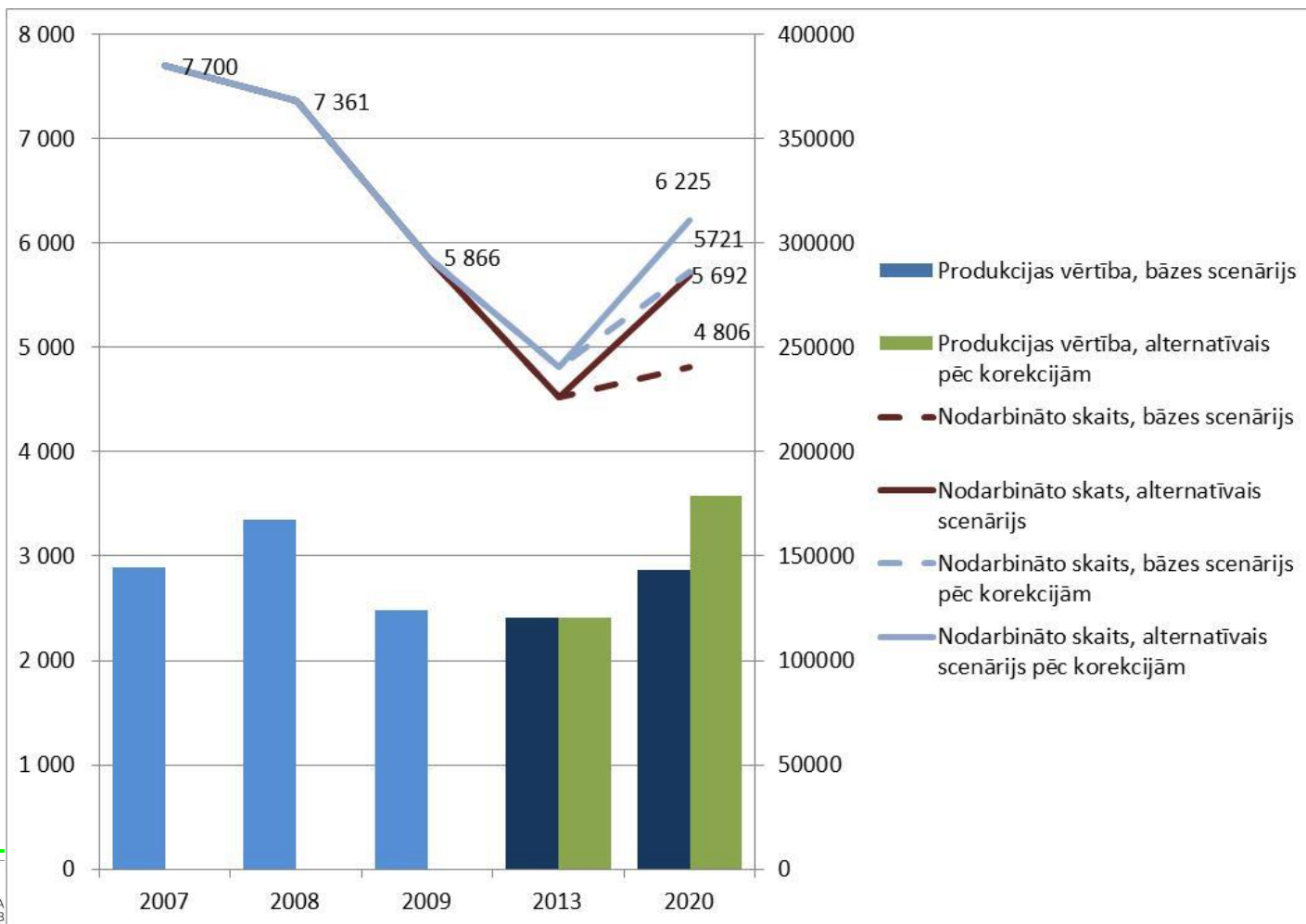
- zivju resurss un produkcijas vērtība zvejniecībā saglabājas 2012.gada līmenī;
- izejvielas izvešana netiek ierobežota un saglabājas līdzšinējā līmenī;
- akvakultūrā notiek apjomu pieaugums, 2020.g. = 2009. g. x 2;
- zivju apstrādē plānots mērens pieaugums 3% gadā, attīstoties produkcijas ražošanai ar lielāku pievienotu vērtību;
- vidējās mēnešalgas pieaugums plānots, izejot no 2005.-2010.g.tendencēm;
- darbinieku skaits aprēķināts pēc 2 metodēm – a) samazinās apgriezti proporcionāli ienākumu pieaugumam; b) samazinās, pieaugot ražīgumam par 10% pret .

Alternatīvas scenārijs SC_1 – atšķirības no bāzes:

- 2/3 no bāzes scenārija brētliņu eksporta tiks novirzīti produkcijas ražošanai ar augstāku pievienoto vērtību - šprotēm;
- Akvakultūras produkcijas izaugsmes par 6 tūkst.t 2020. gadā, no kuriem 10% paredzēti apstrādei;
- visi ražošanas blakusprodukti un atkritumi tiek izmantoti eļļas un zivju miltu ražošanai.

Prognožu kopsavilkums

Izaicinājumi nākotnei

- pieejamo zivju resursu maksimāla iesaistīšana apstrādes un pārstrādes procesos (pusfabrikātu un gatavu produktu ražošanu), tādējādi mazinot izejvielas izvešanu un radot papildus vērtību un darba vietas Latvijā;
 - sadarbība un dziļāka integrācija starp zvejniekiem un apstrādes uzņēmumiem;
 - papildus izejvielu ieviešana Latvijā tās tālākai apstrādei un vērtības radīšanai;
 - veicināt jaunu produktu radīšanu un tirgus apgūšanu zivju apstrādes nozarē;
 - zinātniski pamatoti un ņemot vērā nozares ilgtermiņa attīstības plānus aizstāvēt nozares intereses nozvejas limitu noteikšanas jautājumos.
-
- Varbūt arī –
 - iekšzemes ūdeņu zivju resursu izmantošanas iespējas produkcijas ražošanai ar augstāku pievienotu vērtību;

Meža nozare

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA
EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Lauku tīkls

Meža nozares vizītkarte

Meža nozarē šīs analīzes kontekstā ietilpst:

- Mežizstrāde un mežsaimniecība;
- Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana;
- Papīra un papīra izstrādājumu ražošana;
- Mēbeļu ražošana.

Daži dati:

- Nozares saražotās produkcijas vērtība ~ 1.2 -1.8 miljardi Ls (2007.-2009.g.) ;
- Nozares pievienotā vērtība ~ 2.5 - 4% no IKP (jeb ~0,35- 0,5 mljrd. Ls);
- Nodarbināto skaits ~ līdz 49 tūkstošiem, 2009.gadā tikai 33 tūkstoši (3.4-4.4 % no valstī nodarbināto skaita);
- Eksports ~ ap 20% no ekonomikas kopējā 2009.gadā, bet 2010.gadā ap 23%. Nozares ārējās tirdzniecības saldo ir stabili pozitīvs, 2010.gadā - Ls 750 milj.

Nozares galvenie izaicinājumi

- **Meža resursu struktūras sabalansēšana ar pieprasījumu.** Pēc pašreizējiem mežu ciršanas un atjaunošanas datiem var konstatēt, ka ilgtermiņā pieaugs lapu koku īpatsvars. Savukārt pārstrādes pieprasījums skuju kokiem jau šobrīd ir pietuvojies ciršanas apjomiem, bet lapu kokiem ievērojami atpaliek;
- **Liels izejvielas īpatsvars eksportā.** Apalkoku apjoms eksportā ir ap 1/3 no nocirstā apjoma. Galvenokārt tā ir papīrmalka, kuras pārstrādes jaudas Latvijā šobrīd ir nepietiekamas.
- **Atkarība no eksporta.** Kopumā nozares orientācija uz eksporta tirgiem ir apsveicama – ārpus Latvijas tiek realizēts būtiski vairāk par pusi no visas produkcijas. Tomēr pašreizējā produkcijas struktūra ir tāda, kas ir ļoti pakļauta tirgus svārstībām, ko pierādījuši krīzes gadi. Neizmantots iekšējā patēriņa potenciāls;
- **Pieejamo koksnes resursu maksimuma iespējama sasniegšana.** Atbilstoši dažiem avotiem, Latvijas mežos ciršanas apjoms ir pietuvojies vai pat sasniedzis savu maksimumu, bet koksnes resursa ievēšana ir minimālā līmenī.

Pieņēmumi prognozēm

Bāzes scenārijs SC_0:

- ciršanas apjoms būtiski nepieaug, saglabājoties 2006.-2010.g. vidējā līmenī;
- apaļkoku eksports saglabā 33% līmeni no eksportētā koksnes apjoma;
- pārstrādē mērens produkcijas vērtības pieaugums (3% gadā) uz ražošanas pārstrukturēšanas rēķina;
- algas pieaug, ņemot vērā līdzšinējās tendences, paralēli pieaugot arī darba ražīgumam, kā rezultātā nodarbināto skaits samazinās.

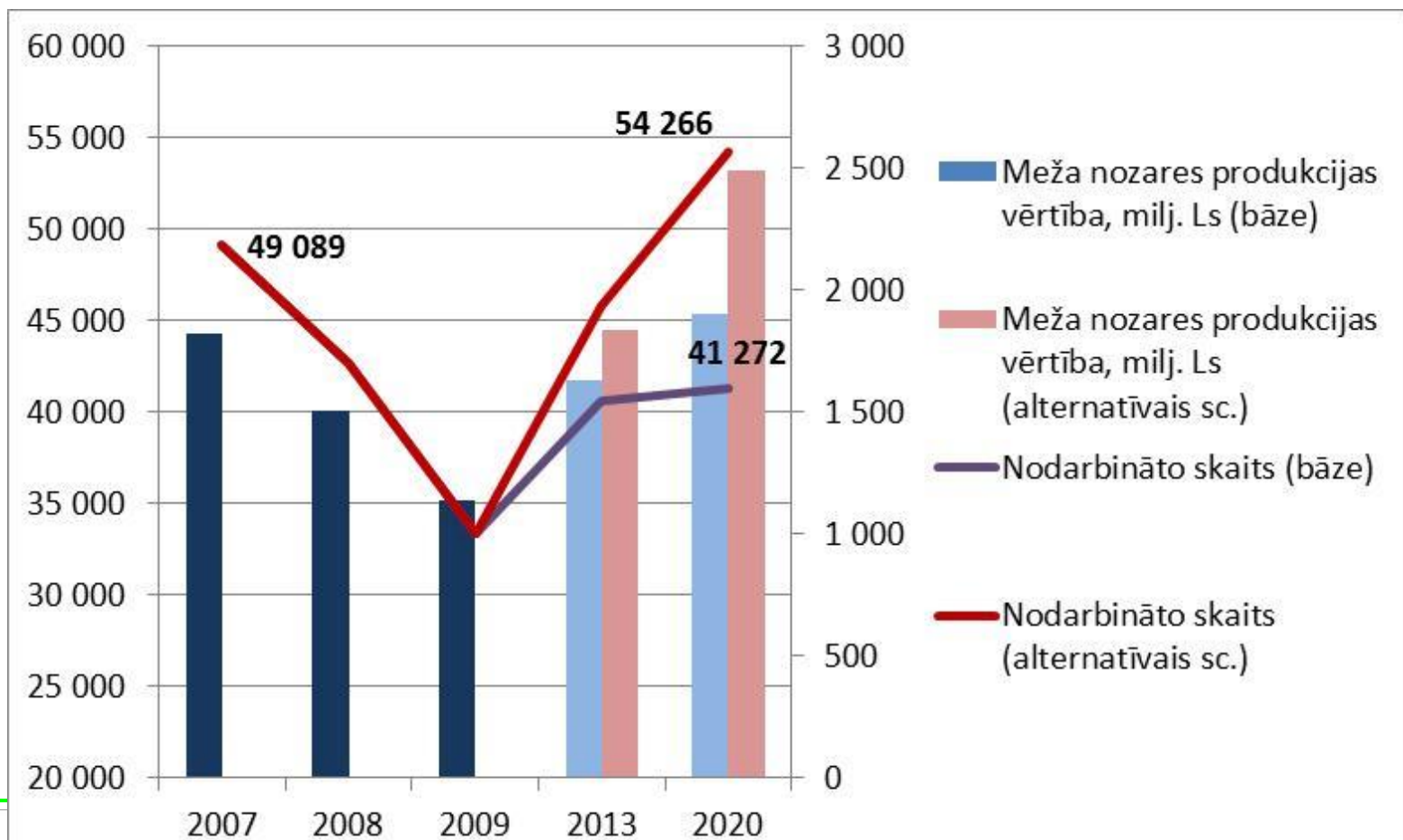
Alternatīvais scenārijs – SC_1 –

atšķirības no bāzes:

- apaļkoku eksports samazināsies līdz 5% 2020.gadā pašreizējo 33% vietā, pārējais apjoms tiks pārstrādāts Latvijā.

Prognožu kopsavilkums

Politikas izaicinājumi nākotnei

- Mērķtiecīgi plānot un vadīt meža platību un struktūras ilgtermiņa (50-70 gadu skatījumā) attīstību atbilstoši nozares un sabiedrības interesēm, lai sabalansētu resursa apjomu un kvalitāti ar pieprasījumu;
- Produkcijas ar augstāku pievienotu vērtību radīšana, maksimāli racionāli izmantojot rīcībā esošo resursu;
- Stabila un vērā ņemama pieprasījuma pēc meža nozares produkcijas Latvijā attīstība, mazinot atkarību no eksporta.

CITAS NODARBINĀTĪBA LAUKU TELPĀ

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Lauku tīkls

NOZĪMĪGĀKĀS ATTĪSTĪBAS TENDENCES NODARBINĀTĪBAI LAUKU NOVADOS (2007.-2009.g.)

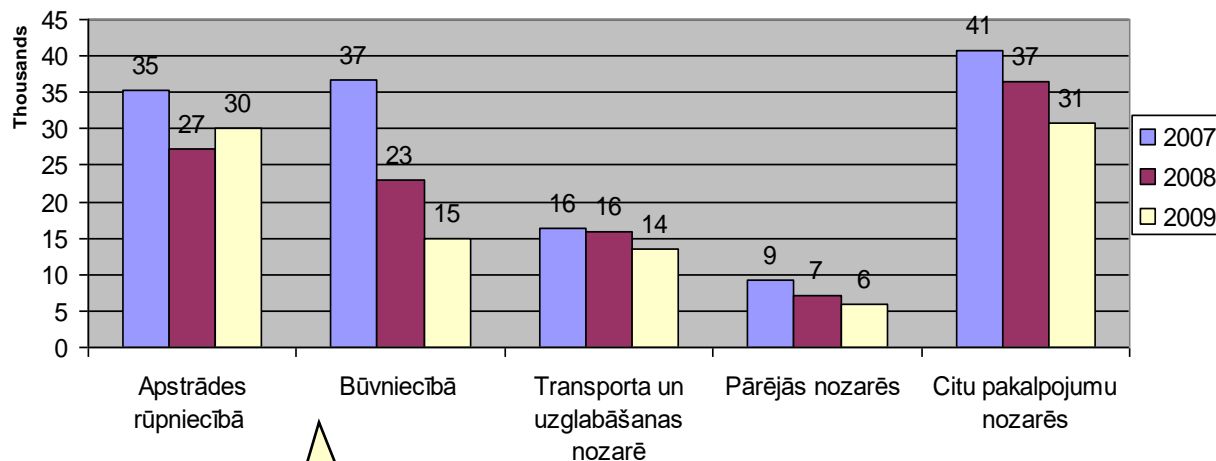
- Kāds varētu teikt – no agrobiznesa nākotnē potenciāli aizejojošos “uzsūks” citas nozares,
 - bet...

RAŽOJŠĀS UN AR TĀM SAISTĪTĀS NOZĀRES

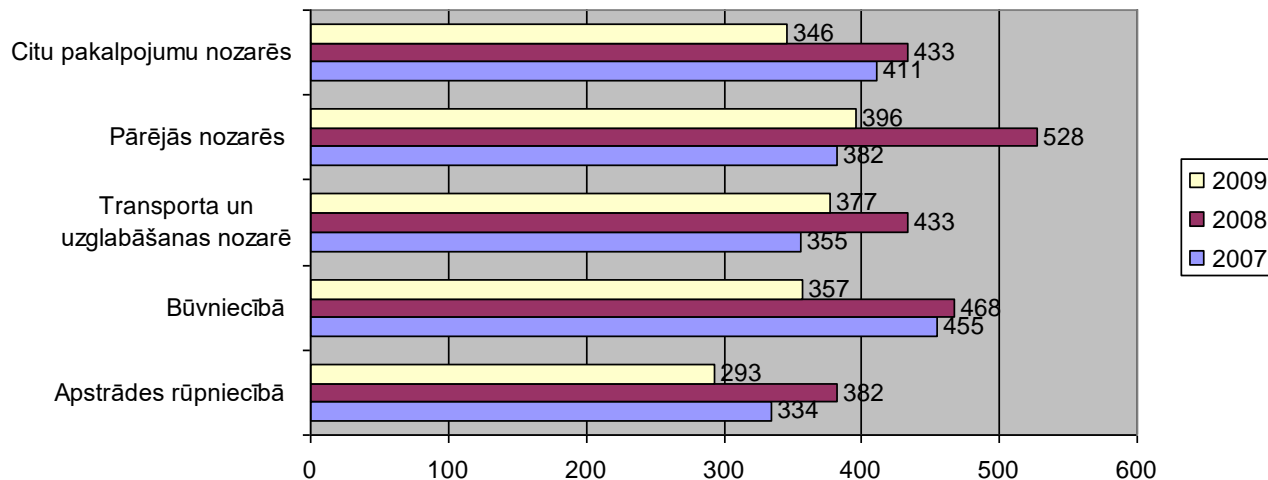
lauku novados 2007.-2009.gads

Ražojošajās un saistītajās nozarēs nodarbināto skaits lauku novados 2007.-2009.gads

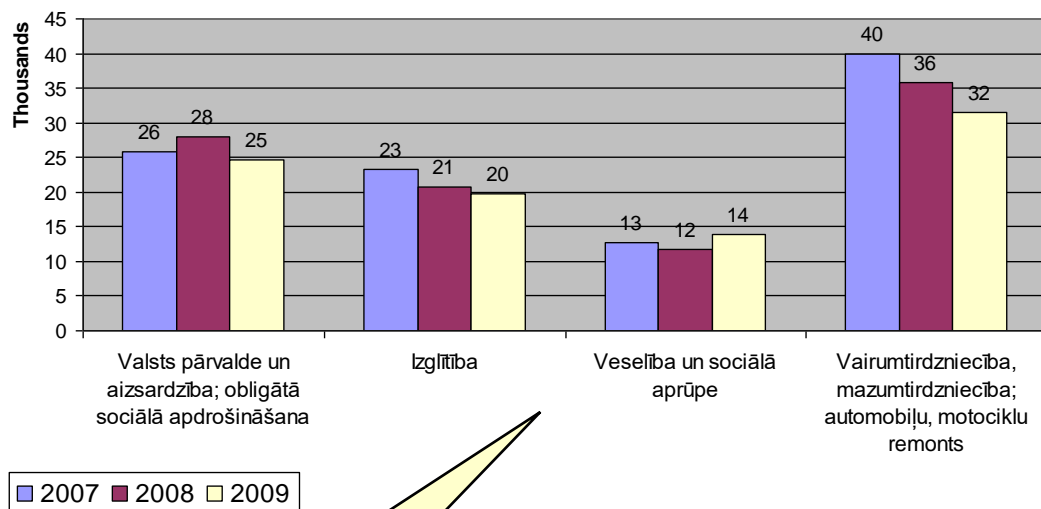
Nodarbināto skaits un gūtie ienākumi kritušie visās ražojošajās un ar tām saistītajās nozarēs (nodarbinātie būvniecībā par 59%, ~ 15- 20% pārējās nozarēs);

Ienākumi uz personu mēnesī (Ls). 2007.-2009. gads, lauku novadi

SOCIĀLĀ SERVISĀ NOZARĒS lauku novados 2007.-09.g.

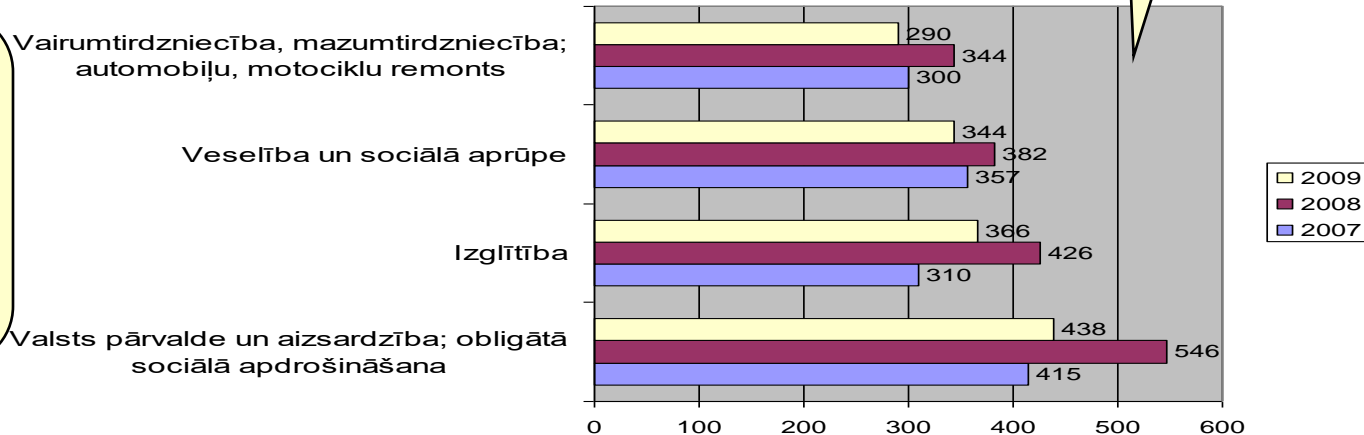
Sociālo pakalpojumu nozarēs nodarbināto skaita dinamika lauku novados, 2007.-2009.gads

Nodarbināto ienākumi sociālā servisa nozarēs pieauguši (izņemot veselību un sociālo aprūpi (-1%)) par 3% valsts pārvaldē, 12% izglītībā

Nodarbināto skaits krities arī sociālā servisa nozarēs (izņemot veselības un sociālās aprūpes nozari (+9%)), tomēr samazināšanās tempi ir bijuši zemāki (5% valsts pārvalde, 15% izglītība);

Ienākumi uz personu mēn. sociālo pakalpojumu nozarēs (Ls), lauku novados 2007.-2009. gads

Kā agrobiznesa nodarbinātības pārmaiņas varētu ietekmēt citu nodarbinātību?

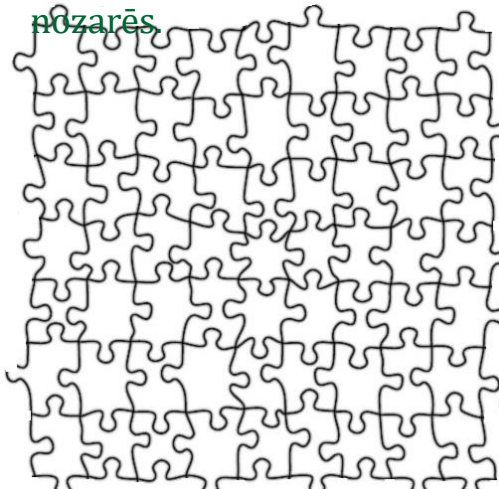
Pieņēmumi

- Ietekme aprēķināta Lauku novadiem un RAC novadiem;
- Aprēķinu pamatā – agrobiznesa attīstības iespējamo scenāriju (SC_0) un (SC_1) rezultāti.
- Izmaiņas skar tikai agrobiznesa nozares, pārējās ražojošās nozares paliek nemainīgas.
- Pieņemts, ka ražojošo nozaru un pakalpojumu nozaru savstarpējā struktūra teritorijās paliek nemainīga (lauku novados 48% /52% un RAC novados 49%/51%).

Agrobiznesa nodarbinātības izmaiņu ietekme uz nodarbinātību laukos

322,7 tūkst. nodarbinātie, t.sk., 203,5 tūkst. nodarbinātie

- 77,5 tūkst. agro primārā sfērā;
- 48,9 tūkst. rūpniecībā (iesk. agro produktu pārstrādī);
- 167 tūkst. pakalpojumu nozarēs

šobrīd

- par 54,2 tūkst. ↓ agro primārā sfērā;
- par 3,3 tūkst. ↓ agro pārstrādē;
- ↓ **riska zonā 61,7 tūkst.** pakalpojumu nozarēs

2020. SC_0

232,6 tūkst. nodarbinātie

- par 45 tūkst. agro primārā sfērā;
- par 1,5 tūkst. ↑ agro prod. pārstrādē;
- ↓ **riska zonā 46,6 tūkst.** pakalpojumu nozarēs

2020. SC_MAX

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBA

Latvijas lauki

perspektīva (prognoze) 2030

■ „Pašplūsmes” attīstības scenārijs

□ Ticams rezultāts

- summārās nodarbinātības lauku teritorijās samazināšanās par trešdaļu
- Pakalpojumu vēl mazāka sasniedzamība
- Lauku sociālekonomiskās vides neprognozējama degradācija

■ Vadītas attīstības scenārijs

□ Pakalpojumu pieejamības veicināšana

- Satiksmes infrastruktūra
- Pakalpojumu centru attīstība – varbūt daļēja subsidēšana?

□ Ekonomiskās aktivitātes uzturēšana

- Jaunas darbvietas reālās ekonomikas neagrobiznesa nozarēs

Jautājums sabiedrībai

- Vai lauku sociālekonomiskā apdzīvotība ir Latvijas sabiedrības vērtība?
- Vai esam gatavi uzņemties atbildību par vismaz 40 tūkst. jaunu ar agrobiznesu tieši nesaistītu darba vietu radīšanai laukos
 - Izzaīnai - tas varētu vēl dot (saglabāt) ~50 tūkst. citas darbvietas “servisa” nozarēs...
 - Izzaīnai – 1 nelauksaimniecības darbvietas radīšanas izmaksas laukos 2008.-2010.gados laukos sabiedrībai atbalsta programmās izmaksāja Ls 10-20 tūkstošus.
- Vai sabiedrība piekrīt novirzīt papildus resursu infrastruktūras un pakalpojumu pieejamībai lauku apvidos?

Sabiedrības izvēle un politiķu lēmumi - lauku nākotnes reālais pamats

Pateicamies par iespēju Jūs uzrunāt !

PROJEKTU LĪDZFINANŠE
EIROPAS SAVIENĪBĀ

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBĀ:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVĪDOS

Lauku tīkls